

Studie over de compatibiliteit van nieuwe wapens met het internationale recht

Pilootdepartement: Ministerie van Landsverdediging

Werkdocument nr. 23

I. UIT TE VOEREN BEPALINGEN

A. Juridische basis

1. Internationaal recht

Artikel 36 – Protocol I – Nieuwe wapens

“Op een Hoge Verdragsluitende Partij rust bij de studie, ontwikkeling, aanschaf of invoering van een nieuw wapen, een nieuw middel of een nieuwe methode van oorlogvoering de verplichting vast te stellen of het gebruik daarvan, in bepaalde of in alle omstandigheden, door dit Protocol of door enige andere regel van het ten aanzien van de Hoge Verdragsluitende Partij toepasselijk internationaal recht is verboden.”

2. Nationaal recht

Koninklijk besluit van 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, alsook de bewapening van de leden van de Diensten Enquêtes bij de Vaste Comités P en I en van het personeel van de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie (B.S. 22 juni 2007), Titel VI – Commissie politiebewapening¹

Algemene Order-J/836: De Commissie voor de Juridische Beoordeling van nieuwe wapens en nieuwe middelen of methodes van oorlogvoering, 18 juli 2002 (toepasselijk op Landsverdediging)

B. Analyse van de te nemen maatregelen

Door het eerste Aanvullend Protocol bij de Conventies van Genève te ratificeren, heeft België zich ten aanzien van het internationaal recht verbonden tot het nagaan van de rechtmatigheid van elk nieuw wapen, elk nieuw middel en

---

¹ Het bestaan van de Commissie politiebewapening wordt pro memorie vermeld. Het artikel 36 van Protocol I betreft immers alleen de methodes van “oorlogvoering”, terwijl het toepassingsgebied van de Commissie politiebewapening geen betrekking heeft op de juridische beoordeling van nieuwe wapens ten aanzien van het IHR. De mogelijke synergieën tussen beide Commissies liggen echter voor de hand aangezien de politiediensten en de krijgsmacht dezelfde wapens gebruiken (pistool 5.7, niet-dodelijke wapens ...). Deze synergieën zouden verder kunnen evolueren, in het bijzonder op het gebied van de technische analyses nodig voor de beoordeling van de wettelijkheid van deze wapens alsook op het gebied van de opstelling van handboeken betreffende het gebruik ervan.

elke nieuwe methode van oorlogvoering die het wenst aan te schaffen of te gebruiken binnen zijn Krijgsmacht.

Het artikel 36 van het Protocol I verplicht elke verdragsluitende partij er immers toe vast te stellen of het gebruik van elk nieuw wapen, elk nieuw middel of elke nieuwe methode van oorlogvoering die ze onderzoekt, ontwikkelt, aanschafft of invoert, in bepaalde of alle omstandigheden, verboden is door het internationale recht dat deze Staat verbindt.

Ten aanzien van dit artikel 36 stoelt het juridische kader van het onderzoek op het volledige internationale recht dat België verbindt, en is het dus niet beperkt tot enkel het internationale humanitaire recht (IHR). De relevante regels die tijdens het onderzoek in beschouwing dienen genomen te worden, omvatten de algemene regels van het IHR van toepassing op alle wapens, alle middelen en alle methodes van oorlogvoering. De beginselen die gericht zijn op de bescherming van burgers tegen de niet-onderscheidende werking van wapens alsook op de bescherming van strijders tegen overbodig letsel of onnodig leed, maken deel uit van deze algemene regels. De specifieke regels van het IHR en het internationale recht, in het bijzonder het recht betreffende ontwapening en non-proliferaat, die het gebruik van sommige wapens en specifieke oorlogsmiddelen verbieden of beperkingen in hun gebruiksmethodes opleggen, moeten eveneens worden nageleefd. Het betreft in het bijzonder de verboden en de beperkingen die het conventionele recht dat België verbindt en het gewoonterecht opleggen aan het gebruik van sommige types van specifieke wapens (chemische wapens, brandwapens ...). De nieuwe wapens, nieuwe strijdmiddelen of -methodes moeten in voorkomend geval ook worden getoetst aan andere takken van het internationaal recht zoals het internationaal recht inzake mensenrechten of het internationaal milieurecht.

Een Staat is echter niet verplicht elk mogelijk verkeerd gebruik van een wapen te voorzien of te onderzoeken². Alleen het normale, verwachte en voorzienbare gebruik van het wapen zal derhalve worden onderzocht: een oorlogsmiddel mag niet onafhankelijk van de manier waarop het waarschijnlijk gebruikt zal worden, beoordeeld worden.

De bepaling dat een wapen conform het geldende recht is, vereist een grondig onderzoek van alle pertinente proefondervindelijke gegevens met betrekking tot dit wapen (zoals de technische beschrijving, de werkelijke prestaties en de effecten op het menselijke lichaam ...). Om deze reden is het raadzaam een speciaal comité dat verantwoordelijk is voor de onderzoeksprocedure en dat deskundigen uit verschillende disciplines³ groepeer, op te richten. Het Ministerie van Landsverdediging koos voor deze optie.

In het ideale geval wordt dit juridisch onderzoek in een zo vroeg mogelijk stadium verricht en in elk geval vóór het eerste gebruik van het nieuwe wapen.

De snelle evolutie van de nieuwe technologieën, in het bijzonder op het vlak van bewapening, onderstreept vandaag het bijzondere belang van het juridisch onderzoek naar nieuwe wapens, nieuwe strijdmiddelen en -methodes. Een beoordeling van de wettelijkheid ervan is dus essentieel om zich ervan te

---

² *Toelichtingen bij de Aanvullende Protocollen*, al.1469.

³ Zie in het bijzonder ICRC, *A Guide to the Legal Review of New Weapons, Means and Methods of Warfare, Measures to Implement Article 36 of Additional Protocol I of 1977*, Geneva, 2006, 35 p.

vergewissen dat wetenschappelijke vooruitgang niet hand in hand gaat met juridische ambiguïteit.

C. Analyse van de te nemen maatregelen

Op grond van het Protocol I staat het de Staten vrij te bepalen in welke vorm en volgens welke procedure de juridische beoordeling van de nieuwe wapens, nieuwe strijdmiddelen en -methodes zal worden verricht.

Deze procedure moet tijdens het bestuderen (uitwerken van het concept enz.), de ontwikkeling, de aanschaf of de invoering van een nieuw wapen, en de aanpassing of de wijziging van een oud wapen binnen de Krijgsmacht, een onderzoek met een dubbel standpunt, zowel technisch als juridisch, mogelijk maken. Dit teneinde te bepalen of dit wapen geen uitdrukkelijk verbod of de principes van het internationale recht schendt en of het gebruik ervan geen beperkingen inhoudt.

Binnen de Belgische Defensie werd gekozen voor de oprichting van een speciale, multidisciplinaire Commissie die ook andere experts kan oproepen. Deze Commissie werd in 2002 opgericht bij Algemene Order J/836 en heeft sindsdien talrijke adviezen verstrekt.

Het toepassingsgebied van de Algemene Order is heel ruim aangezien deze alle wapens en alle middelen of methodes van oorlogvoering omvat. Voor de toepassing van de Algemene Order verstaat men onder “wapen”, “elk soort wapen, wapensysteem, projectiel, munitie, kruit of explosieven, ontworpen om er personen en/of materieel mee buiten gevecht te stellen”. De termen “nieuw wapen”, “nieuw middel” of “nieuwe methode van oorlogvoering” hebben betrekking op “een soort wapen, middel of methode van oorlogvoering dat in die vorm niet gebruikt wordt door de Belgische Krijgsmacht”.

II. BETROKKEN DEPARTEMENTEN

Ministerie van Landsverdediging

III. BUDGETTAIRE GEVOLGEN

De meeste maatregelen voor de inwerkingstelling lijken gerealiseerd te kunnen worden binnen het kader van de gewone functies van het personeel en de bestaande budgetten.

IV. STAND VAN ZAKEN

- A. Het Ministerie van Landsverdediging heeft besloten een multidisciplinaire Commissie (jurist, militair arts, vertegenwoordigers van de Staf ...), belast met het beoordelen van de wettelijkheid van nieuwe wapens en nieuwe middelen of methodes van oorlogvoering, op te richten door middel van een intern document, Algemene Order genaamd: de AO-J/836.
- B. Deze Algemene Order werd in 2002 ter ondertekening voorgelegd aan de Chef Defensie (CHOD). Dit document roept de “Commissie voor de Juridische Beoordeling van nieuwe wapens en nieuwe middelen of methodes van oorlogvoering” (CJB) in het leven. De CJB heeft als taak de CHOD een advies voor

te leggen met betrekking tot elk soort nieuw wapen, nieuw middel of nieuwe methode van oorlogvoering dat bestudeerd of ontwikkeld wordt, of dat de strijdkrachten zouden willen aanschaffen of invoeren. De CJB zal meer bepaald een gemotiveerd advies geven wanneer, volgens haar vaststellingen, het gebruik van dit nieuwe wapen, dit nieuwe middel of deze nieuwe methode van oorlogvoering door het nationale of internationale recht dat België verbindt, in bepaalde of in alle omstandigheden, verboden of beperkt zou zijn. Dit advies moet de CHOD in de mogelijkheid stellen om vervolgens de ter zake vereiste acties te ondernemen.

- C. In het kader van de verbetering van het administratieve beheer van de interne reglementen en richtlijnen van Landsverdediging, zou deze Algemene Order eerstdaags vervangen kunnen worden door een richtlijn, SPS genaamd (Specifieke procedure – Procédure spécifique).

V. VOORSTELLEN TOT BESLISSING

De CJB, die sinds 2002 actief is, heeft talrijke adviezen gegeven over nieuwe wapens of nieuwe methodes van oorlogvoering die Landsverdediging wenste aan te schaffen of in te voeren binnen haar Krijgsmacht.

Daarom is het belangrijk de voortzetting van haar werkzaamheden aan te moedigen en erover te waken dat deze procedure door iedereen binnen Landsverdediging gekend is.

VI. LAATSTE BIJWERKING

Augustus 2016

VII. DATUM VAN GOEDKEURING DOOR ICHR

6 september 2016